

Araştırma Makalesi (Research Article)

**KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ, PSİKOLOJİK SERMAYE VE GİRİŞİMCİLİK EĞİLİMİ
ARASINDAKİ İLİŞKİ: TURİZM LİSANS ÖĞRENCİLERİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA (THE
RELATIONSHIP BETWEEN PERSONALITY TRAITS, PSYCHOLOGICAL CAPITAL AND
ENTREPRENEURIAL TENDENCY: A STUDY ON TOURISM UNDERGRADUATE STUDENTS)**

Onur Cüneyt KAHRAMAN^{1*} (orcid.org/0000-0001-7773-8757)

¹Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Turizm Fakültesi, Turizm İşletmeciliği, Bolu, Türkiye

Özet

Turizm ülke ekonomisine oldukça büyük katkılar yapan önemli bir endüstridir. Bu açıdan turizm alanında çalışacak nitelikli işgörenlerin yetiştirilmesi meslek liselerinde ve üniversitelerde yer alan turizm bölümlerinin görevleri arasındadır. Bu bölümlerde öğrencileri girişimciliğe yönlendirmek ve öğrencilerin psikolojik sermayelerinin geliştirilmesi açısından gerekli müfredatların ortaya koyulması gerekmektedir. Bu açıdan öğrencilerin girişimcilik eğilimlerinin, psikolojik sermayelerinin öğrenilmesi ve kişilik özelliklerinin tespit edilmesi önemlidir. Bu doğrultuda bu araştırmanın amacı turizmde lisans düzeyinde öğrenim gören öğrencilerin kişilik özellikleri, psikolojik sermayeleri ve girişimcilik eğilimleri arasındaki ilişkiyi belirlemektir. Bu amaçla, bir anket formu oluşturulmuş ve turizm alanında öğrenim gören lisans öğrencilerinden veri toplanmıştır. Toplam 314 anket analize uygundur. Veriler kısmi en küçük kareler yapısal eşitlik modellemesi yöntemiyle analiz edilmiştir. Araştırma bulgularına göre kişilik özelliklerinden dışadönüklük ve deneyime açıklık boyutlarının girişimcilik eğilimini etkilediğine ulaşılmıştır. Bununla beraber yumuşak başlılığın psikolojik sermayeyi etkilediğine ulaşılmıştır. Son olarak psikolojik sermayenin girişimcilik eğilimini etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Elde edilen sonuçlar doğrultusunda üniversitelere ve sektör paydaşlarına önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Girişimcilik eğilimi, Kişilik özellikleri, Psikolojik sermaye

Abstract

Tourism is an important industry that makes significant contributions to the country's economy. In this regard, one of the responsibilities of tourism & hospitality departments in universities and high schools is to teach qualified workers to work in the tourism industry. The essential curriculum in these departments must be made in order to guide students toward entrepreneurship and help them build their psychological capital. In this regard, it's critical to understand the students' entrepreneurial tendencies, psychological capital, and personality traits. In this direction, the aim of this research is to determine the relationship between the personality traits, psychological capital and entrepreneurial tendencies of the students studying at the undergraduate level in tourism. For this purpose, a self-administrated questionnaire was developed and data was collected from undergraduate students studying in the field of tourism. A total of 314 valid questionnaires were collected for further analysis. The data were analyzed by partial least squares structural equation modeling. According to the research findings, the dimensions of extraversion and openness to experience from personality traits has a significant impact on the entrepreneurial tendency. In addition, there is a significant effect of the agreeableness to psychological capital. Finally, it is concluded that psychological capital affects entrepreneurship tendency. In line with the results obtained, suggestions have been made to universities and sector stakeholders.

Anahtar Kelimeler: Entrepreneurships intention, Personality Traits, Psychological capital

Giriş

Girişimciler ülkelerin ekonomisine katkı sağlayan en önemli unsurların başında gelmekte ve bu sayede insanların alım gücünün artmasına yardımcı olmaktadır. Turizm girişimciliği de turistlerin memnuniyetinin ve destinasyonların gelişimi açısından oldukça önemli olmakla beraber, ülke ekonomilerine de büyük katkılar sunmaktadır (Gurel, Altınay ve Daniele, 2010). Ayrıca girişimcilerin istihdam sağlama etkilerinin ülkelerin ekonomilerine katkı sağladığı görülmektedir (Yılmaz ve Sünbül, 2009). Bu açıdan girişimciliğin işsizlik sorununa bir çözüm olabileceği ve bu nedenle girişimcilik eğiliminin iyi şekilde anlaşılması gerektiği vurgulanmaktadır (Mahfud vd., 2020). Potansiyel birer girişimci olan üniversite öğrencilerinin bu eğilimlerinin araştırılması oldukça önemlidir. Yapılan çalışmalarda bireylerin girişimciliğini etkileyen belirli

* Sorumlu yazar: onurcuneytkahraman@ibu.edu.tr

DOI: 10.33083/joghat.2023.275

(kendine güven, yenilik, başarıya ihtiyacı, kontrol odağı, risk almak, belirsizliğe karşı tolerans) kişilik özelliklerinin bulunduğu belirtilmektedir (İşçan ve Kaygın, 2011; Koh, 1996). Bu kişilik özelliklerinin turizm alanında girişimciliği etkilediği bilinmekte ve girişimcilik eğilimiyle ilgili çalışmalar gerçekleştirilmektedir (Özogul, 2017). Yapılan çalışmalar arasında turizm öğrencilerinin girişimcilik eğilimlerinin araştırıldığı görülmektedir (Gençer ve Gürdoğan, 2022; Gurel vd., 2010). Ancak turizm öğrencilerinin girişimcilik eğiliminin hangi değişkenlerden etkilenebileceğine ilişkin yeteri kadar çalışma bulunmamaktadır. Bu nedenle, turizm öğrencilerinin girişimcilik eğilimlerini etkileyen değişkenlerin araştırılması potansiyel girişimcilerin tespit edilip bu kişilere yönelik üniversitelerde gerekli eğitimlerin düzenlenmesine yardımcı olacaktır. Bu açıdan öncelikle öğrencilerin kişilik özellikleri tespit edilerek girişimcilik eğilimine etkisi incelenecektir. İncelenecek bu ilişkide örgütsel davranış alanında oldukça fazla bir şekilde çalışılmış olan ve işgören verimliliğini artırdığı bilinen (Luthans, 2002a; Luthans, 2002b) psikolojik sermayenin üniversite öğrencileri açısından incelenmesi potansiyel girişimcilerin eğilimlerinin pozitif psikoloji bakımından nasıl etkilendiğini anlamada yardımcı olacaktır. Bununla beraber, üniversite öğrencilerin psikolojik sermayelerinin girişimcilik eğilimini etkilediği bilinmektedir (Mahfud vd, 2020). Ancak yapılan çalışmalarda psikolojik sermayenin kişilik özellikleri ve girişimcilik eğilimi arasındaki aracı rolü hakkında sınırlı bilgi vardır. Bu nedenle yapılan bu çalışma sayesinde ilgili değişkenler arasındaki ilişkinin tespit edilmesi turizm alanında oluşturulan müfredatların güncellenmesinde ve turizm eğitimi literatürüne katkı açısından yardımcı olacağı düşünülmektedir.

Bu kapsamda bu araştırmanın amacı turizmde lisans düzeyinde öğrenim gören öğrencilerin kişilik özellikleri, psikolojik sermayeleri ve girişimcilik eğilimleri arasındaki ilişkiyi belirlemektir. Bu doğrultuda çalışmada öncelikle kişilik özellikleri psikolojik sermaye ve girişimcilik eğilimi ile ilgili kavramsal çerçeveye yer verilmiştir. Devamında alanyazında bulunan ve bu kavramlar arasındaki ilişkiyi gösteren çalışmalara değinilerek araştırma hipotezleri geliştirilmiştir. Araştırmanın ikinci kısmında araştırmaya ilişkin yöntem ve bulgulara yer verilmiş ve son olarak tartışma ve önerilere yer verilmiştir. Çalışma bulgularıyla beraber turizm endüstrisi içerisinde yer alan paydaşlara ve alanyazına önemli katkılar sağlanacağı düşünülmektedir.

Kavramsal Çerçeve

Kişilik Özellikleri

Kişilik antik Yunan ve Roma'da maske anlamına gelen “per sonata” kelimesinden gelmektedir (Kutunis ve Tunç, 2010: 62). Kişilik kavramına ilişkin alanyazında birçok tanım yapıldığı görülmektedir. Nolen-Hoeksema, vd. (2009: 462) kişiliği şu şekilde tanımlamaktadır: “*Bir kişinin fiziksel ve sosyal çevre ile olan kişisel stil etkileşimini oluşturan ayırt edici ve düşünce duygu ve davranış kalıplarıdır.*” Diğer bir tanıma göre kişilik (Larsen ve Buss, 2002: 8), insanların psikolojik özellikleri ile kalıcı sahip olduğu özellikler, çevresiyle etkileşimleri ile çevreye uyumlarını oluşturan mekanizma şeklinde tanımlanmaktadır. Bu açıdan kişilik bireysel açıdan farklılıkları ifade etmekte ve genetik, sosyal ve çevresel olaylardan etkilenen bir süreci ifade etmektedir. Bu açıdan “*bireyi diğerlerinden ayıran, bireye özgü, tutarlı ve yapılaşmış özellikler bütünüdür*” şeklinde de tanımlanabilmektedir (Yazgan İnanç ve Yerlikaya, 2017: 3).

Kişiliği oluşturan birçok faktör bulunmakta (kalıtsal, sosyo-kültürel, aile, sosyal yapı, coğrafi ve fiziki faktörler ve diğer faktörler) ve bu faktörler kişilik özelliklerini etkilemektedir (Aktaş, 2006). Kişilik özelliklerinin daha iyi anlaşılabilmesi adına birçok kişilik kuramı (Psikodinamik, Ayırıcı özellikler, Öğrenme, Biyolojik ve evrimsel, Hümanistik kuram) geliştirilmiştir (Ciccarelli ve White, 2016). Bu kuramlar doğrultusunda insanlar kişilik tiplerine göre ayırmaya çalışılmıştır. Kişilik tipi, insanların kişilik özelliklerini belirtmektedir. Kişilik özelliklerini belirleyebilmek adına günümüzde birçok teknik kullanılmakta ancak uzun yıllardır üzerine çalışılan ve ayırıcı özellikler kuramı (Lewin, 1935; Allport, 1937; Murray, 1938) doğrultusunda oluşturulan ölçekler kişilik özelliklerini belirlemede sıklıkla kullanılmaktadır. Yapılan çalışmalarda en sık kullanılan ölçekler ise kişilik özelliklerini beş temel boyut altında toplayan “büyük beşli” ölçekleridir. Bu boyutlar deneyime açıklık, yumuşak başlılık, duygusal dengelilik, sorumluluk ve dışadönüklük olarak isimlendirilmiştir (McCrae ve Costa, 2005).

- **Deneyime açıklık:** Deneyime açık insanların daha yaratıcı ve hayal gücü yüksek bireyler olduğu bununla beraber, tercihlerinde çeşitlilik sahibi ve serbest insanlar olduğu belirtilmektedir (Feist ve Feist, 2006).
- **Yumuşak başlılık:** İnsanların başka bireylerle iletişime geçebilme ve işbirliği kurabilmesi yani başkalarıyla geçinebilmesini ifade etmektedir (McCrae ve Costa, 2005: 50).

- **Duygusal dengelilik:** İnsanlarda negatif duyguları harekete geçiren uyarıcıları ifade etmekle birlikte bu nevrotik insanların çabuk kızan, duygusal, gergin olduğu ifade edilmektedir (Feist ve Feist, 2006:416).
- **Sorumluluk:** Sorumluluk sahibi bireyler “düzenli, güvenilir, çok çalışkan, öz disiplinli, dakik, sorumlu, özenli, hırslı, azimli” olarak ifade edilmektedir (Cervone ve Pervin, 2016: 265).
- **Dışadönüklük:** Dışa dönük insanlar, “arkadaş canlısı”, “coşkulu”, “aktif”, sosyal etkileşimden hoşlanan bireylerdir (Burger, 2006).

Girişimcilik Eğilimi

Girişimcilik kavramı sanayi toplumundan bilgi toplumuna geçiş sürecinde oldukça önemli bir etkiye sahiptir. Bu yüzden girişimciler ülkelerin gelişiminde oldukça önemli bir konumdadır (Yılmaz ve Sünbül, 2009). Bu açıdan girişimcilerin yetiştirilmesi kalifiye insan kaynaklarının oluşturulması açısından önem teşkil etmektedir (Echtner, 1995). Kao’ ya (1993: 69-70) göre girişimcilik; “bir değişiklik yapma sürecidir; farklı bir şey yapmak, böylece birey için zenginlik yaratmak ve topluma değer katmak” şeklinde tanımlanmaktadır. Diğer tanımlarda ise oluşan ortak nokta yeni bir iş kurmak veya buna niyetlenmek şeklindedir (Low ve MacMillan, 1988; Pillis ve Reardon, 2007).

Gurel vd, (2010) girişimcilik eğiliminin girişimci bireylerle girişimci olmayan bireyler arasında kişilik farklılıkları olabileceği belirtilmektedir. Koh (1996) üniversite öğrencileri üzerine yaptığı çalışmada girişimci kişilik özelliklerinin “kendine güven”, “yenilik”, “başarma ihtiyacı”, “kontrol odağı”, “risk almak” ve “belirsizliğe karşı tolerans” şeklinde olduğunu ifade etmektedir. Yapılan bu çalışma üniversite öğrencilerinin girişimciliğine ilişkin önemli boyutları ele alan ve literatürde yön veren önemli bir çalışmadır (Gurel vd, 2010). İşçan ve Kaygın’ın (2011) belirttiği üzere bu özellikler bireyin girişimcilik eğilimini belirleyen temel kişilik özelliklerini oluşturmaktadır. Sahip olunan bu özellikler girişimcilik eğiliminin önemli birer faktörü olarak kabul edilmektedir (Yüksel, Cevher ve Yüksek, 2015).

Kendine güven: Kendine güven, bir bireyin girişim hedeflerine ulaşabileceğine dair olan inancını ifade etmektedir (Bozkurt, 2006).

Yenilik: Yenilik yeni ürünler veya yeni bir üretim yönetimi yaratmak olabileceği gibi yeni bir pazara girip, arz oluşturmak veya organizasyon içerisinde yeni bir yapı oluşturmak anlamına gelmektedir (Gürol ve Atsan, 2006). Yenilik girişimcilik açısından önemli bir davranış olarak belirtilmektedir (Gurel vd., 2010).

Başarma ihtiyacı (Koh, 1996: 14): “Başarı ihtiyacı yüksek olan bireylerin, başarılı olmak için güçlü bir arzuya sahip oldukları ve bunun sonucunda girişimci olarak davranma olasılıklarının daha yüksek olduğuna inanılmaktadır.”

Kontrol odağı: Bireylerin olaylar karşısında ortaya çıkan sonuçlara bakış açısını ifade etmektedir (Yüceol, 2018). İçsel kontrol odaklı bireyler hayattaki olayları kontrol edebileceklerine inanırken, dışsal kontrol odaklı bireyler hayattaki olayların şans, talih, kader gibi dış faktörlerin sonucu olduğuna inanırlar (Koh, 1996: 14).

Risk almak: “Bir kişinin risk alma eğilimi, belirsiz bir karar verme durumunda risk almaya yönelik yönelim” şeklinde tanımlanabilir (Koh, 1996: 15).

Belirsizliğe karşı tolerans: Bireyin belirsiz durumları algılaması ve bu durumlarla ilgili bilgileri organize etmesi belirsizliğe karşı toleransı ifade etmektedir. Toleransı yüksek olan kişiler öngörülemeyen durumların üstesinden gelmek için çabalayan, iyi performans gösteren kişilerdir (Koh, 1996: 15).

Psikolojik Sermaye

Psikolojik sermaye kavramının ortaya çıkmasında pozitif psikoloji, pozitif örgütsel bilim ve pozitif örgütsel davranış etkili olmuştur (Gillham ve Seligman, 1999; Luthans, 2002a; Luthans, 2002b; Seligman ve Csikszentmihalyi, 2000). Pozitif psikoloji, “bireyin zayıf yanlarından ziyade güçlü yönlerini, probleminden ziyade çözüm gücünün üzerine odaklanan bir yaklaşımdır” şeklinde tanımlanmaktadır (Demir ve Türk, 2020: 110). Bu açıdan pozitif psikoloji insan davranışı sonucunda oluşan karmaşık durumlar neticesinde ortaya çıkan sorunların bilimsel olarak çözmek için uyarlanan yöntemlerdir (Seligman, 2002). Pozitif örgütsel bilim, “insan gücünü geliştirmek, dayanıklılık ve iyileştirme sağlamak ve yaşama gücünü beslemek gibi olağanüstü bireysel ve örgütsel performansa yol açan dinamiklere odaklanan organizasyon bilimindeki bir harekettir” (Cameron ve Caza, 2004: 731). Pozitif örgütsel davranış ise, “günümüz işyerlerinde performansın iyileştirilmesi için ölçülebilen, geliştirilebilen ve etkin bir şekilde yönetilebilen, pozitif yönelimli insan kaynağı güçlendirilmesi

ve psikolojik kapasitelerinin incelenmesi ve uygulanması” olarak tanımlanmaktadır (Luthans, 2002b: 59). Bu kavramların temelinde pozitif düşünce yatmaktadır. Bu kavramlardan yararlanarak psikolojik sermaye kavramı ortaya çıkarılmıştır (Luthans, Youssef ve Avlolio, 2015). Psikolojik sermaye kavramının tanımı incelendiğinde Luthans vd. (2015: 2); “(1) zorlu görevlerde başarılı olmak için gerekli çabayı göstermek ve üstlenmek için güvene (öz-yeterlilik) sahip olmak; (2) şimdi ve gelecekte başarılı olma konusuna olumlu bir atıf (iyimserlik) yapmak; (3) hedeflere ulaşmak için sebat etmek ve gerektiğinde başarılı olmak için yolları hedeflere (umut) yönlendirmek; ve (4) sorunlar ve zorluklarla kuşatıldığında, başarıya ulaşmak için sürdürmek ve geri sızramak ve hatta (dayanıklılık) ötesine geçmek.” Bu tanımda da ön plana çıkan durum rekabette ön plana çıkabilmek pozitifliğin merkeze alınması gerektiği görülmektedir. Bununla beraber tanımda da belirtildiği üzere psikolojik sermaye kavramının dört boyutunun bulunduğu görülmektedir (Luthans ve Youssef, 2004). Bu boyutlar, “öz yeterlilik”, “umut”, “iyimserlik” ve “dayanıklılık” olarak ifade edilmiş ve gelişim anlamında “kim olabileceğimizi” ifade etmektedir (Luthans vd., 2015).

- **Öz yeterlilik:** “Belirli bir bağlamda belirli bir eylemi gerçekleştirmek için gerekli olan motivasyonu, bilişsel kaynakları ve eylem biçimlerini harekete geçirme becerisine ilişkin bireyin inancı” olarak tanımlanmaktadır (Stajkovic ve Luthans, 1998: 66).
- **İyimserlik:** “Olumlu olayları içsel, kalıcı ve yaygın nedenlere bağlayan açıklayıcı tavra sahip olmak” şeklinde tanımlanmaktadır (Luthans ve Youssef, 2004: 15).
- **Umut:** “Karşılıklı olarak elde edilen başarılı (1) eylemlilik (amaca yönelik enerji) ve (2) yol bulma (hedeflere ulaşmayı planlama) duygusuna dayanan olumlu bir motivasyon durumu” olarak tanımlanmaktadır (Luthans vd., 2015: 83).
- **Dayanıklılık:** “Zorluklardan, çatışmalardan, başarısızlıklardan ve hatta olumlu olaylardan, ilerlemeden ve artan sorumluluktan geri dönme veya geri dönme kapasitesi” olarak tanımlanmaktadır (Lunthans, 2002a: 702).

Araştırma Hipotezleri

Kişilik özellikleri ile psikolojik sermaye ilişkisinin incelendiğin birçok çalışma bulunmaktadır. Bu çalışmaların kamuda çalışanlar üzerine, özel sektör çalışanları üzerine olmak üzere birçok işgörene yönelik ve örgütsel açıdan gerçekleştirildiği görülmektedir (Erdem vd., 2016; Taştumur, 2018; Ünsever ve Çetinkaya, 2020; Yaşın, 2016). Bununla beraber eğitim alanında öğrenciler üzerine yapılan çalışmalar bulunsa da (Arıkan, 2022; Hong, Dyakov ve Zheng, 2020), turizm öğrencilerinin kişilik özellikleriyle psikolojik sermaye düzeyleri arasındaki ilişkiyi araştıran herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Kişilik özellikleri bireysel açıdan sahip olunan kalıcı özellikleri ifade etmekte ve bu özelliklerin durağan olduğu belirtilmektedir (Larsen ve Buss, 2002; McCrae ve Costa, 2005). Psikolojik sermaye ise insanların kendilerini geliştirmesini ve verimliliklerini ön plana çıkarmasını amaçlayan öz yeterlilik, umut, iyimserlik ve dayanıklılık gibi geliştirilebilir kişilik özelliklerini ifade etmektedir (Luthans vd., 2015). Bu bakımdan geliştirilebilir bir niteliğe sahip olan psikolojik sermayenin, durağan bir yapıda olan kişilik özellikleriyle ilişkisi olabileceği belirtilmektedir (Arıkan, 2022). Özoğul (2017) yaptığı çalışmada deneyime açıklık, duygusal denge, dışa dönüklük ve yumuşak başlılık boyutlarının psikolojik sermayeyi etkilediği sonucuna ulaşmıştır. Bozgeyikli (2017) yaptığı çalışmada dışadönüklük, yumuşak başlılık, dürüstlük ve açıklık boyutlarının psikolojik sermaye ile ilişkisi olduğunu belirtmektedir. Bu açıdan oluşturulan hipotezler şu şekildedir:

H₁: Dışadönüklük psikolojik sermayeyi anlamlı şekilde etkilemektedir.

H₂: Yumuşak başlılık psikolojik sermayeyi anlamlı şekilde etkilemektedir.

H₃: Sorumluluk psikolojik sermayeyi anlamlı şekilde etkilemektedir.

H₄: Duygusal denge psikolojik sermayeyi anlamlı şekilde etkilemektedir.

H₅: Deneyime açıklık psikolojik sermayeyi anlamlı şekilde etkilemektedir.

Psikolojik sermayenin girişimcilik eğilimine etkisine dair öğrenciler üzerine birçok çalışma gerçekleştirilmiştir (Mahfud vd., 2020; Ghani vd., 2013). Ghani vd, (2013) üniversite öğrencileri üzerine yaptıkları çalışmada psikolojik sermayenin girişimcilik eğilimini pozitif olarak etkilediği sonucuna ulaşmıştır. Özdemir ve Özgüner (2016) psikolojik sermaye boyutlarından umut ve öz-yeterliliğin girişimcilik eğilimi üzerinde etkili olduğu sonucuna ulaşmıştır. Buna benzer olarak Mahfud vd, (2020) yaptıkları çalışmada psikolojik sermayenin sosyal sermaye ve girişimcilik eğilimi arasında aracılık rolü bulunduğuna ulaşmıştır. Maslakkı vd, (2021)

Kuzey Kıbrıslı üniversite öğrencileri üzerine yaptıkları çalışmada çok kültürlülüğe yönelik tutumla girişimcilik eğilimi arasındaki ilişkide psikolojik sermayenin aracı rolü bulunduğuna ulaşmıştır. Ephrem vd, (2019) algılanan sosyal normlar ve girişimcilik eğilimi ilişkisinde psikolojik sermayenin aracı rolünün bulunduğuna bununla beraber psikolojik sermayenin girişimcilik eğilimini pozitif olarak etkilediğine ulaşmıştır. Baluku vd, (2019) yaptığı çalışmada psikolojik sermaye boyutlarından öz yeterlilik ve iyimserlik boyutunun girişimcilik eğilimini pozitif olarak etkilediği sonucunu elde etmiştir. Zhao vd, (2020) psikolojik sermayenin girişimcilik eğilimini doğrudan etkilemesinin yanında sosyal sermaye ve beşeri sermaye aracılığıyla da etkilediği sonucuna ulaşmıştır. Bununla beraber Baluku vd, (2016) psikolojik sermayenin girişimcilik başarısında önemli bir etkisinin olduğunu belirtmektedir. Chevalier vd, (2022) yapılan diğer çalışmaların aksine psikolojik sermayenin girişimcilik eğilimini etkilemediğine ulaşmıştır. Yapılan çalışmalarda üniversite öğrencilerinin algı ve tutumlarının ölçüldüğü görülse de turizm alanında öğretim gören öğrenciler hakkında yapılan çalışmalar sınırlıdır. Turizm işletmeleri adına başarılı bir hizmet sunabilecek öğrencilerin yetiştirilmesi elzemdir. Bu anlamda psikolojik sermaye öğrencilerin başarılı olabilme potansiyellerini anlayabilmek adına pozitif karakter özelliklerini ön plana çıkarmaktadır (Yorulmaz ve Yavan, 2018; Youssef-Morgan ve Luthans, 2015). Bu doğrultuda aşağıdaki hipotez oluşturulmuştur:

H₆: Psikolojik sermaye girişimcilik eğilimini anlamlı şekilde etkilemektedir.

Öğrencilerin kişilik özellikleriyle girişimcilik eğilimi arasındaki ilişkiyi inceleyen birçok çalışma gerçekleştirilmiştir (Biswas ve Verma, 2021; Boz vd., 2016; Karabulut, 2016; Qazi vd., 2020; Şahin, Karadağ ve Tuncer, 2019; Yasir vd., 2019). Er Ülker ve Balkan Akan (2019) yaptığı çalışmada içten-uyumlu ve alçakgönüllü-samimi kişilik özellikleri öğrencilerin girişimcilik eğilimlerini pozitif olarak etkilediğine ulaşmıştır. Mirza ve Demiral (2019) yüksek lisans öğrencilerinin kişilik özelliklerinin girişimcilik eğilimini artırdığı sonucuna ulaşmıştır. Sözcan ve Yılmaz (2019) dışadönüklük, öz disiplin ve deneyime açıklığın girişimcilik eğilimini olumlu şekilde etkilediğini belirtmektedir. Şahin vd, (2019) beş büyük kişilik özelliği ve girişimcilik öz yeterliliğinin girişimcilik eğilimine olan etkisini incelediği çalışmada kişilik özellikleri ve öz yeterlilik konfigürasyonlarının girişimcilik eğilimini olumlu olarak etkilediği sonucuna ulaşmıştır. Qazi vd, (2020) kişilik özelliklerinin çevreye duyarlı girişimciliği etkilediğini belirtmektedir. Ancak incelenen kişilik özellikleri girişimci kişilik özellikleriyle benzer olarak incelenmiştir. Awwad ve Al-Aseer (2021) deneyime açıklık ve dürüstlük boyutlarının girişimcilik eğilimini anlamlı şekilde etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Uysal (2021) yaptığı çalışmada dışa dönüklük, sorumluluk, duygusal denge ve deneyime açıklığın girişimcilik eğilimini olumlu etkilediğini belirtmektedir. Laouiti vd, (2022) kişilik özelliklerinin girişimcilik eğilimine olan etkisini cinsiyet üzerinden araştırmıştır. Araştırma sonuçlarına göre deneyime açıklık boyutunun hem kadın hem de erkeklerde yüksek bir etkisi bulunmaktadır. Bununla beraber yumuşak başlılık boyutunun da hem kadın hem erkeklerde girişimcilik eğilimini etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Turizm öğrencilerinin kişilik özelliklerinin girişimcilik eğilimi ilgili çalışmaların ise sınırlı sayıda olduğu görülmektedir. Gençer ve Gürdoğan (2022) yaptığı çalışmada turizm öğrencilerinin gelişime açıklık, duygusal dengelilik, sorumluluk ve genel kişilik eğiliminin girişimcilik eğilimi ile orta derecede ilişkisinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Dışadönük bireyler sosyal olup diğer insanlarla iletişimi fazladır ve sosyal bir ağ kurma becerilerinin yüksek olması beklenmektedir. Dolayısıyla girişimcilik eğilimiyle dışadönük olma arasında bir ilişki bulunduğu düşünülebilir (Awwad ve Al-Aseer, 2021). Yumuşak başlılık kavramı diğer bireylerle işbirliği kurabilmeyi ifade etmekte (McCrae ve Costa, 2005) ve diğer insanlarla iyi anlaşabilecek kişilerin iyi bir girişimci olması beklenmektedir (Singh ve DeNoble, 2003). Sorumluluk bireyin azimli, düzenli ve disiplinli olmasını ifade etmekte ve bu doğrudan başarılı bir girişimcinin özelliklerini ifade etmektedir (Barrick vd., 2001; Cervone ve Pervin, 2016). Duyusal denge ve deneyime açıklığında girişimcilik ile ilişkisi olduğu daha önceden yapılan çalışmalarda belirtilmektedir (Laouiti vd., 2022). Bu nedenle aşağıdaki hipotezler oluşturulmuştur:

H₇: Dışadönüklük girişimcilik eğilimini anlamlı şekilde etkilemektedir.

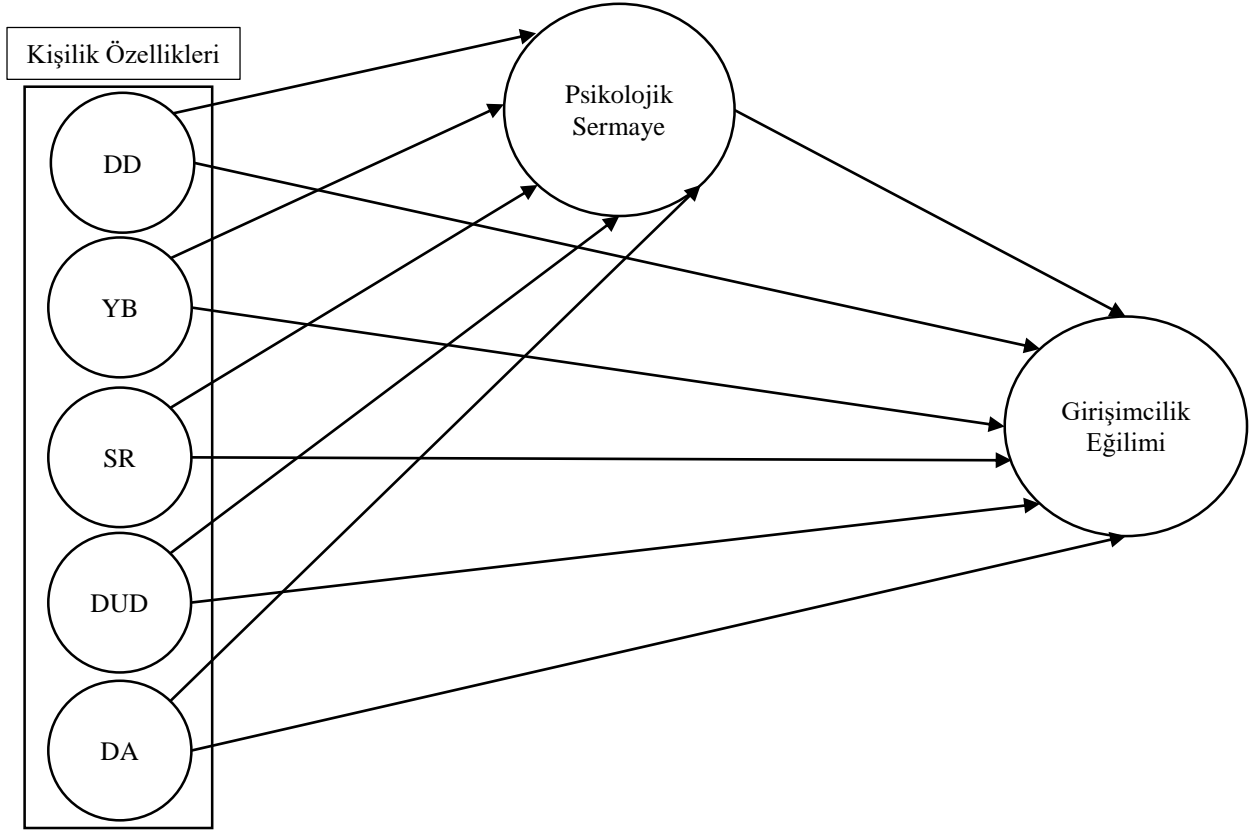
H₈: Yumuşak başlılık girişimcilik eğilimini anlamlı şekilde etkilemektedir.

H₉: Sorumluluk girişimcilik eğilimini anlamlı şekilde etkilemektedir.

H₁₀: Duyusal denge girişimcilik eğilimini anlamlı şekilde etkilemektedir.

H₁₁: Deneyime açıklık girişimcilik eğilimini anlamlı şekilde etkilemektedir.

Şekil 1. Araştırma Modeli

*DD: Dışadönüklük, YB: Yumuşak başlılık, SR: Sorumluluk, DUD: Duygusal Denge, DA: Deneyime Açıklık

Yöntem

Veri Toplama Araçları

Bu araştırmanın amacı doğrultusunda turizm alanında lisans eğitimi alan öğrencilerin kişilik özellikleri, girişimcilik eğilimi ve psikolojik sermaye düzeylerini ölçebilmek adına nicel araştırma tekniklerinden anket kullanılmıştır. Araştırma anketi iki bölümden oluşmakta olup, birinci bölümde öğrencilerin demografik bilgilerine yönelik ifadeler yer almaktadır. Anketin ikinci bölümünde çalışmada araştırılan değişkenleri ölçebilmek adına daha önce geçerlilik ve güvenilirliği sağlanmış ölçeklerden yararlanılmıştır. Öğrencilerin kişilik özelliklerini ölçebilmek adına Gosling vd, (2003) tarafından oluşturulmuş ve Atak (2013) tarafından Türkçeye uyarlanmış On Maddeli Kişilik Ölçeği kullanılmıştır. Ölçek 10 ifadeden oluşmakta ve deneyime açıklık, yumuşak başlılık, duygusal dengelilik, sorumluluk ve dışadönüklük olarak beş boyuttan oluşmaktadır. Kişilik özelliklerini ölçebilmek adına 7'li Likert tipi ölçek kullanılmıştır (1= Kesinlikle Katılıyorum – 7 Kesinlikle Katılmıyorum). Öğrencilerin girişimcilik eğilimini ölçebilmek adına İşcan ve Kaygın (2011) tarafından oluşturulan 28 ifadeden ve altı alt boyuttan (Kendine Güven, Yenilik, Başarma İhtiyacı, Kontrol Odağı, Risk Almak, Belirsizliğe Karşı Tolerans) oluşan Girişimcilik Eğilimi ölçeği kullanılmıştır. Girişimcilik Eğilimini ölçebilmek adına 5'li Likert tipi ölçekten yararlanılmıştır (1= Kesinlikle Katılmıyorum – 5 Kesinlikle Katılıyorum). Öğrencilerin psikolojik sermaye düzeylerini ölçebilmek adına Atila ve Dönmez (2022) tarafından oluşturulmuş 17 ifade ve dört boyuttan (Dayanıklılık, Umut, Öz yeterlilik, İyimserlik) oluşan psikolojik sermaye ölçeğinden yararlanılmıştır. Psikolojik sermaye algısını ölçebilmek adına 5'li Likert tipi ölçek kullanılmıştır (1= Beni Hiç Tanımlamıyor – 5= Beni Çok İyi Tanımlıyor).

Araştırma Evreni ve Örneklemi

Araştırma evrenini Türkiye’de turizm alanında eğitim ve öğretim alan lisans öğrencileri oluşturmaktadır. Türkiye’de 4.5 milyonun üzerinde lisans düzeyinde öğrenim alan öğrenci bulunmaktadır (YÖK, 2023). Turizm alanında öğrenim gören öğrenci sayısı ise net olarak bilinmemektedir (Kahraman ve Demirdelen Alrawadie, 2021). Bu nedenle veri toplayabilmek adına kolayda örneklem yöntemi seçilmiştir ve öğrencilerin ankete katılımı gönüllülük esasına dayanmaktadır. Verilerin toplanabilmesi için çevrimiçi bir anket oluşturulmuş ve turizm alanında lisans öğrenimi alan ve ulaşılabilen öğrencilere online olarak iletilmiştir. Araştırma

kapsamında kullanılan anketin etik kurul izni Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimlerde İnsan Araştırmaları Etik Kurul Başkanlığından alınmıştır (2023/16). Araştırma verileri 2023 Ocak ayı içerisinde toplanmıştır. Toplam 314 analize uygun anket toplanmıştır. Bu sayının yeterli örneklem büyüklüğüne sahip olduğu belirtilmektedir (Hair vd., 2017).

Öğrencilerin cinsiyet, yaş, bölüm, sınıf gibi tanımlayıcı bilgilerine ilişkin yüzde ve frekans verileri Tablo 1’de yer almaktadır. Araştırmaya katılan katılımcıların 169’u kadın, 145’i ise erkek olup büyük çoğunluğu (%56,4) 17-20 yaş grubu içerisinde. Ayrıca çalışmaya katılan öğrencilerin çoğunluğu gastronomi ve mutfak sanatları (163) bölümü öğrencisi olup ikinci sırada ise turizm işletmeciliği (76) öğrencileri yer almaktadır. Bununla birlikte çalışmaya katılanların büyük çoğunluğunun üniversite tercihinde turizm bölümleri 4. sıra ve üzerinde (%36,3) yer alırken öğrencilerin çoğunluğu 1. sınıf öğrencileridir (%42,4).

Tablo 1. Demografik veriler

Demografik Değişkenler	N	%	
Cinsiyet	Kadın	169	53,8
	Erkek	145	46,2
Yaş	17-20 yaş	177	56,4
	21-23 yaş	118	37,6
	24 ve üzeri yaş	19	6
Bölüm	Turizm İşletmeciliği	76	24,2
	Gastronomi ve Mutfak Sanatları	163	51,9
	Turist Rehberliği	75	23,9
Üniversite Tercih Sırası	1. Sıra	112	35,7
	2-3. Sıra	88	28
	4 ve üzeri	114	36,3
Sınıf	1. Sınıf	133	42,4
	2. Sınıf	83	26,4
	3. Sınıf	52	16,6
	4. Sınıf	46	14,6

Verilerin Analizi

Araştırmada incelenen hipotezleri test edebilmek için ilk en küçük kareler yapısal eşitlik modellemesi kullanılmıştır. Bu yöntemin kullanılmasındaki temel neden normal dağılım sağlamayan verilerin analizinde ve küçük veri setlerinin analizinde uygulanabilir olmasıdır (Hair vd, 2017). Verilerin analizinde Smart PLS 4 kullanılmış olup, öncelikle ortak yöntem yanlılığı incelenmiştir. Kock’un (2015) belirttiği üzere değişkenler arası VIF değerlerinin 3,3’ten küçük olması beklenmektedir. Bu çalışmada bütün değerlerin belirtilen değerden düşük olduğu saptanmıştır. Daha sonrasında verilerin ölçüm modeli test edilmiş ve hipotezleri test edebilmek adına yapısal model kurulmuştur. Demografik bulguların ortaya konmasında SPSS kullanılmıştır.

Bulgular

Verilerin Ölçüm Modelinin Analizi

Araştırmada incelenen kişilik özellikleri boyutlarının ortalamaları alınarak değişken olarak atanmıştır. Verilerin yapısal modelini test edebilmek için öncelikle ölçüm modeli test edilmiştir. Bu kapsamda ölçeklerde yer alan yapıların geçerlilik ve güvenilirliğini test edebilmek için yakınsak ve ayırt edici geçerlilikleri kontrol edilmiştir. Yakınsak geçerliliğin test edilmesinde faktör yüklerinin yanında çıkarılan ortalama varyans (AVE), bileşik güvenilirlik (CR) ve Cronbach’s alpha değerleri incelenmiştir (Ali vd, 2016; Hair vd., 2017). Psikolojik sermaye ölçeğinde yer alan ifadelerden “*Bir görevin üstesinden gelmek için gerekirse daha fazla çalışırım*” ifadesinin faktör yükü düşük olması nedeniyle analizden çıkarılmıştır. Girişimcilik Eğilimi ölçeğinde yer alan “*Girişimci kelimesi beni tanımlar*”, “*İnsanlar girişimcilerden etkilenirler*”, “*İlerleyen yıllarda kendi işimi kurmak istiyorum*”, “*Başarılı olduğumu hissetmezsem yüksek ücretlide olsa o işi yapmaktan hoşlanmam*”, “*Başarı için doğru zamanda doğru işi yapmak gerekir*”, “*Kriz durumlarında bile girişimcilikte bulunmak gerekmektedir*”, “*İşin sürekli ve güvenli olması benim için önemli değildir*”, “*Düzensiz şartlarda çalışmaktan zevk alırım*” ifadelerinin faktör yüklerinin düşük olması nedeniyle analizden çıkartılmıştır. Tablo 2 incelendiğinde Faktör yüklerinin 0,6 değerinden, CR değerlerinin 0,7 değerinden ve AVE değerlerinin 0,5 değerinden büyük olduğu görülmektedir.

Tablo 2. Ölçüm modeli

	Faktör Yükü	Cronbach' s alpha	Rho_a	CR	AVE
Psikolojik Sermaye					
Öz Yeterlilik					
	0,837	0,724	0,736	0,845	0,646
Kendine güvenen bir insan olduğumu düşünürüm	0,837				
Bir topluluk karşısında konuşurken kendimden emin olurum	0,852				
Beni zorlayan işlerde kimden yardım alacağımı bilirim	0,716				
Umut					
	0,797	0,784	0,785	0,861	0,608
Amacıma ulaşmak için bir yol seçerim	0,797				
Belirlediğim yolda ilerleyecek yeteneğim vardır	0,834				
Yaşadığım problemlerin beni olgunlaştıracağına inanırım	0,757				
Geleceğimin ümit verici olduğunu hissederim.	0,727				
Dayanıklılık					
	0,823	0,854	0,860	0,896	0,634
Zorlukların üstesinden gelirim.	0,823				
Stresle başa çıkabilirim	0,754				
Çevredeki olumsuzluklarla mücadele edebilirim.	0,876				
Çevremdeki bir sorun için yapıcı katkılar sağlarım	0,759				
Benim için aşılamayacak sorun yoktur	0,760				
İyimserlik					
	0,649	0,703	0,723	0,817	0,529
Olaylara “her işte bir hayır vardır” düşüncesi ile yaklaşırım	0,649				
Yaşadığım olaylara iyi taraftan bakarım	0,698				
Hayat dolu bir insanım	0,806				
Yaşamımdan memnunum	0,745				
Girişimcilik Eğilimi					
Kendine Güven					
	0,851	0,822	0,823	0,894	0,738
Kendimi büyük hedeflere ulaşma konusunda azimli buluyorum	0,851				
Başarabilme yeteneğim konusunda kendime güvenirim	0,885				
Zekam ve kapasitem sayesinde karşılaştığım zorluklarla baş edebilirim	0,840				
Yenilik					
	0,721	0,805	0,807	0,865	0,563
Diğer insanlar çevrede olağan dışı bir şeyler görmediği halde ben işle ilgili fırsatları algılayabilirim	0,721				
Her zaman mevcut yöntemlerden daha iyi yöntemlerin var olduğuna inanırım	0,727				
Bir konu üzerinde farklılık yaratacak düşünceler ortaya koyma yeteneğine sahibim	0,787				
Yeni, ilginç, hatta çılgın fikirleri üretme yeteneğine sahibim	0,745				
İşlerin yapılma şeklini değiştirmekten kaçınmam	0,768				
Başarma İhtiyacı					
	0,813	0,690	0,700	0,829	0,619
Rekabeti severim çünkü rekabet daha fazla çalışmamı sağlar	0,813				
Bir şeyi onu yapmış olmak için değil mükemmel yapmış olmak için yaparım	0,836				
Hayatta hiçbir şey büyük başarıların yerini tutamaz	0,705				
Kontrol Odağı					
	0,819	0,728	0,731	0,846	0,647
Kendimi risk alabilen biri olarak görüyorum	0,819				
Hisselerinin kar getirebileceğini hesaplayabildiğim bir ortaklığa paramı yatırmaktan çekinmem	0,812				
Yaptığım işte yükselmek için büyük risk almaya gönüllüyüm	0,783				
Risk Almak					
	0,808	0,748	0,751	0,841	0,571
Kendimi risk alabilen biri olarak görüyorum	0,808				
Hisselerinin kar getirebileceğini hesaplayabildiğim bir ortaklığa paramı yatırmaktan çekinmem	0,731				
Yaptığım işte yükselmek için büyük risk almaya gönüllüyüm	0,776				
Başarı için doğru zamanda doğru işi yapmak gerekir	0,703				

Verilerin ayırt edici geçerliliğini tespit edebilmek için Heterotrait-Monotrait değerleri (HTMT) incelenmiştir (Henseler vd. 2015). HTMT değerlerinin 0,9 değerinin altında olması beklenmektedir. Tablo 3'te görüldüğü üzere tüm HTMT değerleri belirtilen değerin altında yer almaktadır. Elde edilen sonuçlar itibarıyla hem yakınsak hem de ayırt edici geçerlilik sağlanmaktadır.

Tablo 3. HTMT değerleri

	BI	DA	DD	DUD	IY	KG	KO	OY	PD	R	SR	UM	YB	YEN
BI														
DA	0,077													
DD	0,088	0,122												
DUD	0,079	0,105	0,088											
IY	0,361	0,186	0,057	0,054										
KG	0,755	0,018	0,142	0,018	0,354									
KO	0,867	0,056	0,069	0,110	0,367	0,784								
OY	0,616	0,117	0,135	0,036	0,608	0,712	0,739							
PD	0,578	0,080	0,033	0,052	0,600	0,690	0,644	0,877						
R	0,821	0,080	0,110	0,053	0,283	0,776	0,849	0,560	0,579					
SR	0,027	0,094	0,011	0,034	0,125	0,102	0,047	0,052	0,090	0,042				
UM-	0,649	0,071	0,054	0,072	0,630	0,700	0,688	0,821	0,824	0,587	0,069			
YB	0,205	0,030	0,065	0,016	0,064	0,069	0,080	0,117	0,095	0,156	0,120	0,120		
YEN	0,788	0,052	0,113	0,049	0,330	0,796	0,817	0,623	0,582	0,828	0,040	0,580	0,097	

*BI: Başarma İhtiyacı; DA: Deneyime Açıklık; DD: Dışadönüklük; IY: İyimserlik; KD: Kendine Güven; KO: Kontrol Odağı; OY: Özyeterlilik; PD: Dayanıklılık; R: Risk Almak; SR: Sorumluluk; UM: Umut; YB: Yumuşak Başlılık; YEN: Yenilik

Verilerin Yapısal Modelinin Analizi

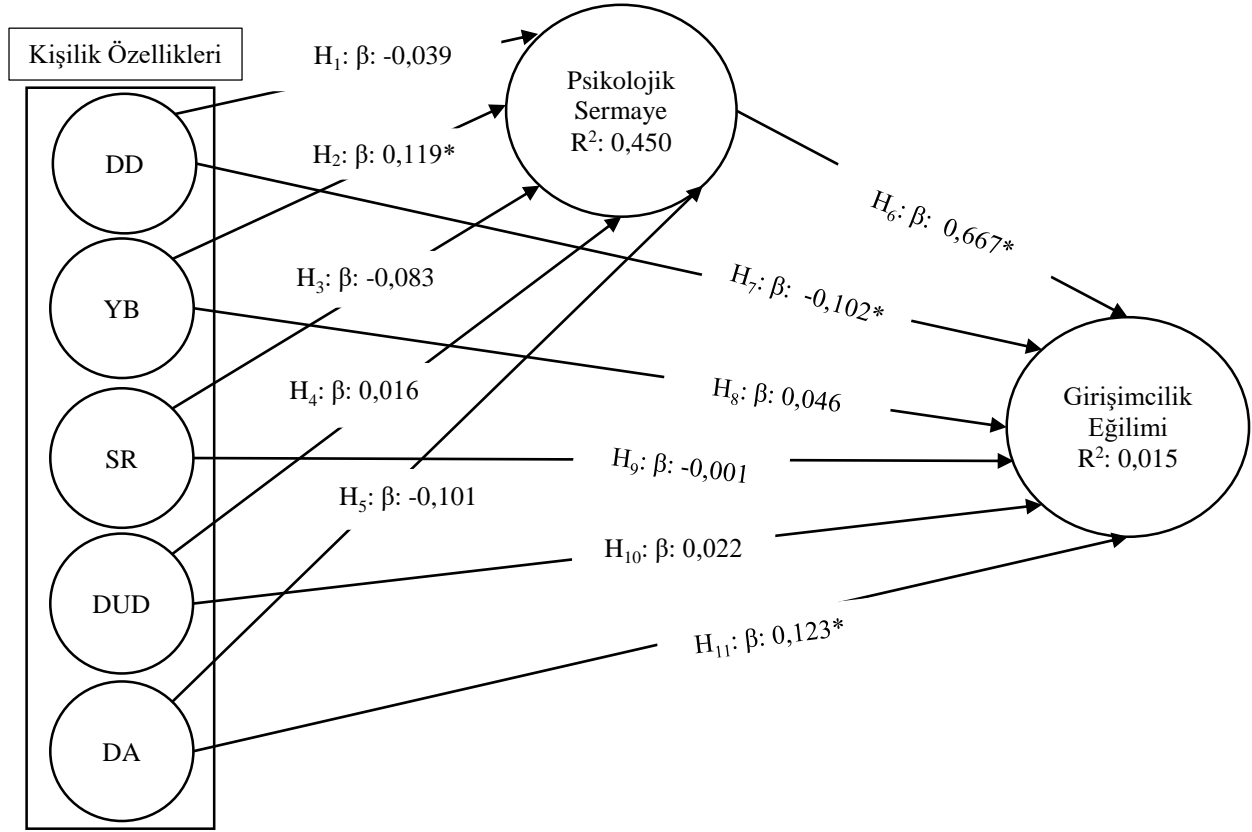
Araştırma hipotezlerini test edebilmek için tekrarlanan gösterge yaklaşımı kullanılmış ve ikincil gizil değişken puanları elde edilerek yapısal model kurulmuştur. Gizil değişken puanları kullanılarak yüksek dereceli faktör oluşturularak hipotezler test edilmiştir. Tablo 4 incelendiğinde yumuşak başlılığın psikolojik sermayeyi anlamlı şekilde etkilediği görülse de bu etkinin çok düşük olduğu görülmektedir (β : 0,119, f : 0,014; p : 0,025). Psikolojik sermayenin girişimcilik eğilimini anlamlı şekilde ve yüksek derecede etkilemektedir (β : 0,667, f : 0,794; p : 0,000). Dışadönüklüğün girişimcilik eğilimini anlamlı şekilde etkilediği görülse de bu etkinin oranı oldukça düşüktür (β : -0,102, f : 0,019; p : 0,009). Deneyime açıklık boyutunun girişimcilik eğilimini anlamlı şekilde etkilediği görülse de bu etkinin oranı düşüktür (β : 0,123, f : 0,027; p : 0,004). Bu sonuçlara göre H2, H6, H7 ve H12 kabul edilmiştir. H1, H3, H4, H5, H6, H9 ve H10 hipotezleri reddedilmiştir.

Tablo 4. Hipotez testleri

Hipotez	β	Standart Sapma	t- değeri	p değeri	f değeri	Karar
H ₁ : DD → PS	-0,039	0,056	0,673	0,501	0,001	Ret
H ₂ : YB → PS	0,119	0,053	2,245	0,025	0,014	Kabul
H ₃ : SR → PS	-0,083	0,058	1,412	0,158	0,007	Ret
H ₄ : DUD → PS	0,016	0,053	0,299	0,765	0,000	Ret
H ₅ : DA → PS	-0,101	0,059	1,698	0,090	0,010	Ret
H ₆ : PS → GE	0,667	0,035	18,985	0,000	0,794	Kabul
H ₇ : DD → GE	-0,102	0,039	2,609	0,009	0,019	Kabul
H ₈ : YB → GE	0,046	0,040	1,110	0,267	0,004	Ret
H ₉ : SR → GE	-0,001	0,042	0,024	0,981	0,000	Ret
H ₁₀ : DUD → GE	0,022	0,041	0,553	0,580	0,001	Ret
H ₁₁ : DA → GE	0,123	0,043	2,874	0,004	0,027	Kabul

Şekil 2’de yol analizleri ve yapıların açıklanma dereceleri gösterilmektedir. Bir yapının diğeri üzerindeki etkiyi tahmin edebilmek için R^2 kullanılmıştır. Kişilik özellikleri boyutları psikolojik sermayenin %45’ini açıklamaktadır (R^2 : 0,450). Kişilik özellikleri ve psikolojik sermaye, girişimcilik eğiliminin sadece %1’ini açıklamaktadır (R^2 : 0,015).

Şekil 2. Yapısal model

Sonuç, Tartışma, Öneriler

Bu çalışmanın temel amacı turizm alanındaki lisans öğrencilerinin kişilik özellikleri, girişimcilik eğilimi ve psikolojik sermaye değerleri arasındaki ilişkiyi anlayabilmektir. Yapılan çalışmalar incelendiğinde kişilik özelliklerinin girişimcilik eğilimine etkisi veya psikolojik sermayenin girişimcilik eğilimine etkisi incelenmiştir. Ancak belirtilen üç değişkenin kapsamlı bir model olarak incelendiği bir çalışma bulunmamaktadır. Bu doğrultuda önerilen modelin kısmen desteklendiği görülmektedir.

Gerçekleştirilen analizler sonucunda yumuşak başlılık kişilik özelliğinin psikolojik sermayeyi düşük derecede etkilediğine ulaşılmıştır. Bu sonucun Özoğul (2017) ve Bozgeyikli'nin (2017) ulaştığı sonuçlarla benzer olduğu görülmektedir. Ancak kişilik özellikleri içerisinde yer alan dışadönüklük, sorumluluk, duygusal denge ve deneyime açıklık boyutlarının psikolojik sermayeye herhangi bir anlamlı etkiye sahip olmadığına ulaşılmıştır. Bu sonucun bu araştırma kapsamında incelenen öğrencilerin kişilik özellikleriyle alakalı olabileceği düşünülebilir. Bu sonuçtan yola çıkılarak kişilik özelliklerinin genel olarak girişimcilik eğilimini etkilediği düşünülse de boyutsal açıdan bakıldığında farklılıklar bulunabileceği görülmektedir. Bu nedenle girişimcilik eğiliminin yalnızca kişilik özellikleri bağlamında değerlendirilmemesi gerektiği görülmektedir.

Araştırmanın önemli sonuçlarından biri psikolojik sermayenin girişimcilik eğiliminin büyük bir kısmını açıklamasıdır. Bu sonuca göre öz yeterlilik, iyimserlik, umut ve dayanıklılık gibi özelliklerin turizm öğrencilerinin girişimcilik eğilimini artırmaktadır. Bu sonuç alanyazındaki diğer çalışmalarla benzerlik göstermektedir (Baluku vd., 2019; Ephrem vd., 2019; Ghani vd., 2013; Mahfud vd., 2020; Maslaku vd., 2021; Zhao vd., 2020). Yeni turistik işletmeler açabilecek potansiyel girişimciler olarak düşünülebilecek turizm öğrencilerinin psikolojik sermaye kapasitelerinin yüksek olması girişimcilik eğilimlerini artıracaktır. Bu nedenle üniversitelerde öğrencilerin psikolojik sermayelerini yükseltmeye yönelik uygulamalar ortaya konmalıdır. Psikolojik sermayenin artırılması sayesinde bireysel fizibilitenin kuvvetlendirilebileceği ve bu sayede yeni işletme açma düşüncesinin artmasının yolu açılacağı belirtilmektedir (Mahfud vd., 2020). Bu durum sadece üniversiteler açısından değil bununla beraber turizm endüstrisindeki paydaşlar açısından da önemlidir. Yeni girişimcilerin ortaya çıkması rekabetin artmasına ve işletmelerin yeni fikirler ortaya çıkarmasına neden olacaktır. Bu durumun ülkeler açısından turizm gelirlerini artırmada yardımcı olabileceği düşünülebilir.

Kişilik özellikleri arasında yer alan dışadönüklük ve deneyime açıklık boyutlarının girişimcilik eğilimini artırdığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonucun Awwad ve Al-Aseer (2021) ve Laoutiti ve diğerlerinin (2022) yaptıkları çalışmalarla örtüştüğü görülmektedir. Ancak alanyazında yer alan birçok çalışmadan sorumluluk, duygusal denge ve yumuşak başlılık boyutu açısından farklılık gösterdiği görülmektedir (Biswas ve Verma, 2021; Boz vd., 2016; Karabulut, 2016; Qazi vd., 2020; Şahin vd., 2019; Yasir vd., 2019). Bu sonuçlar ışığında girişimcilik derslerinde kişilik özelliklerinin üzerinde durulması gerektiği söylenebilir.

Sonuç olarak bu araştırmanın teorik olarak alanyazına katkı sağlamasının yanında yükseköğretim kurumlarında yer alan turizm bölümlerine de katkı sağladığı düşünülmektedir. Ancak bu araştırma kapsamında da birtakım sınırlılıklar bulunmaktadır. Öncelikle bu araştırma kapsamında sadece turizm işletmeciliği, gastronomi ve mutfak sanatları ve turizm rehberliği bölümlerinde yer alan öğrenciler değerlendirilmiş ve veriler kolayda örneklem yöntemi kullanılarak toplanmıştır. Bununla beraber araştırmada sadece kişilik özelliklerinin ve psikolojik sermayenin girişimcilik eğilimine olan etkisi incelenmiştir. Bu açıdan sosyo-kültürel değişkenlerin yanında demografik değişkenlerin de girişimcilik eğilimine olan etkisi ileride yapılacak çalışmalarda inceleme konusu yapılabilir.

Kaynakça

- Aktaş, A. (2006). *Farklı Kültürlerdeki Yöneticilerin Kişilik Özelliklerine Dayanarak Liderlik Anlayışlarının Belirlenmesi: Türk ve Amerikan Otel Yöneticilerinin Karşılaştırılması Analizi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Akdeniz Üniversitesi, Antalya
- Ali, F., Ryu, K. ve Hussain, K. (2016). Influence of experiences on memories, satisfaction and behavioral intentions: A study of creative tourism. *Journal of Travel & Tourism Marketing*, 33(1), 85-100. doi: 10.1080/10548408.2015.1038418
- Allport, G. W. (1937). *Personality: A psychological interpretation*, New York: Henry Holt.
- Arıkan, S. (2022). Psikoloji Öğrencilerinin Kariyer Uyum Yetenekleri: Demografik Faktörler, Kişilik ve Pozitif Psikolojik Sermayenin Rolü. *Psikoloji Çalışmaları*, 42(2), 427-471. doi: 10.26650/SP2022-997542
- Atak H. (2013). On-Maddeli Kişilik Ölçeği'nin Türk Kültürü'ne Uyarlanması. *Nöropsikiyatri Arşivi*, 50(4), 312-319.
- Atila, F., ve Dönmez, B. (2022) Psikolojik Sermaye Algıları Ölçeği: Bir Ölçek Geliştirme Çalışması. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23(1), 515-538. doi: 10.17679/inuefd.1004336
- Awwad, M. S., ve Al-Aseer, R. M. N. (2021). Big five personality traits impact on entrepreneurial intention: the mediating role of entrepreneurial alertness. *Asia Pacific Journal Of Innovation And Entrepreneurship*, 15(1), 87-100. doi: 10.1108/APJIE-09-2020-0136
- Baluku, M. M., Kikooma, J. F., ve Kibanja, G. M. (2016). Psychological capital and the startup capital–entrepreneurial success relationship. *Journal of Small Business & Entrepreneurship*, 28(1), 27-54. doi: 10.1080/08276331.2015.1132512
- Baluku, M. M., Matagi, L., Musanje, K., Kikooma, J. F., ve Otto, K. (2019). Entrepreneurial socialization and psychological capital: Cross-cultural and multigroup analyses of impact of mentoring, optimism, and self-efficacy on entrepreneurial intentions. *Entrepreneurship Education and Pedagogy*, 2(1), 5-42. doi: 10.1177/2515127418818054
- Barrick, M.R., Mount, M.K. ve Judge, T.A. (2001), Personality and performance at the beginning of the new millennium: what do we know and where do we go next?, *International Journal of Selection and Assessment*, 9(1/2), 9-30. doi: 10.1111/1468-2389.00160
- Biswas, A., ve Verma, R. K. (2021). Attitude and alertness in personality traits: a pathway to building entrepreneurial intentions among university students. *The Journal of Entrepreneurship*, 30(2), 367-396. doi: 10.1177/09713557211025656
- Boz, M., Buluk, B., Aydınkaya, G., ve Arslantaş, Y. (2016). Kişilik özellikleri ile girişimcilik eğilimi arasındaki ilişki: Çanakkale örneği. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5(5), 1-10.
- Bozgeyikli, H. (2017). Big Five Personality Traits as the Predictor of Teachers' Organizational Psychological Capital. *Journal of Education and Practice*, 8(18), 125-135.

- Bozkurt, Ö. (2006). Girişimcilik eğiliminde kişilik özelliklerinin önemi. *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 1(2), 93-111.
- Burger, J. M. (2006). *Kişilik*, (Çev: İ. Erguvan Sarioğlu) İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Cameron, K. S., ve Caza, A. (2004). Contributions to the discipline of positive organizational scholarship. *American Behavioral Scientist*, 47, 731–739.
- Cervone, D. ve Pervin, L. A. (2016) Kişilik Kuramı: Günlük Gözlemlerden Sistematik Kurama, (Çev: M. Baloğlu), *Kişilik Psikolojisi: Kuram ve Araştırma* (1-32), Ankara: Nobel.
- Chevalier, S., Calmé, I., Coillot, H., Le Rudulier, K., ve Fouquereau, E. (2022). How can students' entrepreneurial intention be increased? The role of psychological capital, perceived learning from an entrepreneurship education program, emotions and their relationships. *Europe's Journal of Psychology*, 18(1), 84-97. doi: 10.5964/ejop.2889
- Ciccarelli, S. K. ve White, J. N. (2016). *Psikoloji: Bir Keşif Gezintisi*, (Çev: E. Akın) Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Demir, R., ve Türk, F. (2020). Pozitif psikoloji: Tarihçe, temel kavramlar, terapötik süreç, eleştiriler ve katkılar. *Humanistic Perspective*, 2(2), 108-125.
- Echtner, C. M. (1995). Entrepreneurial training in developing countries. *Annals Of Tourism Research*, 22(1), 119-134. doi: 10.1016/0160-7383(94)00065-Z
- Ephrem, A. N., Namatovu, R., ve Basalirwa, E. M. (2019). Perceived social norms, psychological capital and entrepreneurial intention among undergraduate students in Bukavu. *Education+ Training*, 61(7/8), 963-983. doi: 10.1108/ET-10-2018-0212
- Er Ülker, F., ve Balkan Akan, B. (2019). Bireylerin bazı kişilik özelliklerinin girişimci kariyer değerine olan etkisi: önlisans öğrencilerinin girişimcilik eğilimleri üzerine bir araştırma. *Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 12(2), 146-159. doi: 10.25287/ohuiibf.447517
- Erdem, H., Kalkın, G., ve Deniz, M. (2016). Kişilik özelliklerinin ve kontrol odağının psikolojik sermaye üzerine etkisi. *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Elektronik Dergisi*, 7(16).
- Feist, J. ve Feist G. (2006). *Theories of Personality*, New York: Mcgraw Hill.
- Gençer, G., ve Gürdoğan, A. (2022). Turizm Öğrencilerinin Kişilik Özellikleri ile Girişimcilik Eğilimleri Üzerine Bir Araştırma. *Türk Turizm Araştırmaları Dergisi*, 6(1), 121-138. doi: 10.26677/TR1010.2022.944
- Ghani, M., Salanghouch, M. H., Mobaraki, M. H., ve Mirzaei, E. (2013). The effect of psychological capital on university of Tehran students' entrepreneurial intention. *Asian Journal of Research in Business Economics and Management*, 3(10), 313-321.
- Gillham, J. E., ve Seligman, M. E. P. (1999). Footsteps on the road to positive psychology. *Behaviour Research and Therapy*, 37, 163–173.
- Gosling, S. D., Rentfrow, P. J., ve Swann Jr, W. B. (2003). A very brief measure of the Big-Five personality domains. *Journal of Research in Personality*, 37(6), 504-528. doi: 10.1016/S0092-6566(03)00046-1
- Gurel, E., Altınay, L., ve Daniele, R. (2010). Tourism students' entrepreneurial intentions. *Annals of Tourism Research*, 37(3), 646-669. doi: 10.1016/j.annals.2009.12.003
- Gürol, Y., ve Atsan, N. (2006). Entrepreneurial characteristics amongst university students: Some insights for entrepreneurship education and training in Turkey. *Education+ Training*. 48(1), 25-38. doi: 10.1108/00400910610645716
- Hair Jr, J. F., Hult, G. T. M., Ringle, C., ve Sarstedt, M. (2017). *A primer on partial least squares structural equation modeling (PLS-SEM)*. Sage Publications.
- Henseler, J., Ringle, C. M. ve Sarstedt, M. (2015). A new criterion for assessing discriminant validity in variance-based structural equation modeling. *Journal of the Academy of Marketing Science*, 43(1), 115-135. doi: 10.1007/s11747-014-0403-8

- Hong, M., Dyakov, D. G., ve Zheng, J. (2020). Self-esteem and psychological capital: Their mediation of the relationship between Big Five personality traits and creativity in college students. *Journal of Psychology in Africa*, 30(2), 119-124. doi: 10.1080/14330237.2020.1744286
- İşcan, Ö. F., ve Kaygın, E. (2011). Üniversite öğrencilerinin girişimcilik eğilimlerini belirlemeye yönelik bir araştırma. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15(2), 443-462.
- Kahraman, O. C. ve Demirdelen Alrawadieh, D. (2021). The impact of perceived education quality on tourism and hospitality students' career choice: The mediating effects of academic self-efficacy. *Journal of Hospitality, Leisure, Sport & Tourism Education*, 29, 100333. doi: 10.1016/j.jhlste.2021.100333
- Kao, R. W. (1993). Defining entrepreneurship: past, present and?. *Creativity and Innovation Management*, 2(1), 69-70. doi: 10.1111/j.1467-8691.1993.tb00073.x
- Karabulut, A. T. (2016). Personality traits on entrepreneurial intention. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 229, 12-21.
- Kock, N. (2015). Common method bias in PLS-SEM: a full collinearity assessment approach, *International Journal of e-Collaboration*, 11(4), 1-10.
- Koh, H. C. (1996). Testing hypotheses of entrepreneurial characteristics: A study of Hong Kong MBA students. *Journal of Managerial Psychology*, 11(3), 12-25. doi: 10.1108/02683949610113566
- Kutunis, R. Ö. ve Tunç, T. (2010). Kişilik ve Örgütsel Yaşam: Tükenmişlik Açısından Bir Değerlendirme. *ISGUC The Journal of Industrial Relations and Human Resources*, 12(2), 59-74.
- Laouiti, R., Haddoud, M. Y., Nakara, W. A., ve Onjewu, A. K. E. (2022). A gender-based approach to the influence of personality traits on entrepreneurial intention. *Journal of Business Research*, 142, 819-829. doi: 10.1016/j.jbusres.2022.01.018
- Larsen, R. J. ve Buss, D. M. (2002). *Personality psychology: dimensions of knowledge about human nature*, New York: McGraw-Hill.
- Lewin, E. (1935). *A dynamic theory of personality*, New York: McGraw-Hill.
- Low, M. B., ve MacMillan, I. C. (1988). Entrepreneurship: Past research and future challenges. *Journal of Management*, 14, 139-161.
- Luthans, F. (2002a). The need for and meaning of positive organizational behavior. *Journal of Organizational Behavior*, 23, 695-706. doi: 10.1002/job.165
- Luthans, F. (2002b). Positive organizational behavior: Developing and managing psychological strengths. *Academy of Management Executive*, 16(1), 57-72. doi: 10.5465/ame.2002.6640181
- Luthans, F. Youssef, C. M. ve Avolio, B. J. (2015). *Psychological capital and beyond*. Oxford University Press, USA.
- Luthans, F., ve Youssef, C. M. (2004). Human, social, and now positive psychological capital management: Investing in people for competitive advantage. *Organizational Dynamics*, 33(2), 143-160. doi: 10.1016/j.orgdyn.2004.01.003
- Mahfud, T., Triyono, M. B., Sudira, P., ve Mulyani, Y. (2020). The influence of social capital and entrepreneurial attitude orientation on entrepreneurial intentions: the mediating role of psychological capital. *European Research on Management and Business Economics*, 26(1), 33-39. doi: 10.1016/j.iedeen.2019.12.005
- Maslakçı, A., Sesen, H., ve Sürücü, L. (2021). Multiculturalism, positive psychological capital and students' entrepreneurial intentions. *Education+ Training*. 63(4), 597-612. doi: 10.1108/ET-04-2020-0073
- McCrae, R. R. ve Costa, P. T. (2003) *Personality in Adulthood: A Five-Factor Theory Perspective*, New York: The Guildford Press.
- Mirza, Ş., ve Demiral, G. (2019). Kişilik özelliklerinin girişimcilik eğilimleri üzerindeki etkileri ve yüksek lisans öğrencileri üzerinde bir uygulama. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 11(4), 3256-3268.
- Murray, H. A. (1938). *Explorations in personality*, New York: Oxford University Press.

- Nolen-Hoeksema, S., Fredrickson, B., Loftus, G. R., ve Lutz, C. (2014). *Introduction to psychology*. Washington: Cengage Learning.
- Özdemir, A., ve Özgüner, M. (2016). Psikolojik sermayenin girişimcilik eğilimine etkisi: Üniversite öğrencileri üzerinde bir araştırma. *Journal of Human Sciences*, 13(3), 5107-5121.
- Özoğul, G. (2017). *Profesyonel turist rehberlerinin kişilik özellikleri ile mesleki bağlılık arasındaki ilişki üzerine psikolojik sermayenin aracılık etkisi* (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Adnan Menderes Üniversitesi, Aydın.
- Pillis, E., ve Reardon, K. K. (2007). The influence of personality traits and persuasive messages on entrepreneurial intention: A cross-cultural comparison. *Career Development International*, 12(4), 382–396. doi: 10.1108/13620430710756762
- Qazi, W., Qureshi, J. A., Raza, S. A., Khan, K. A., ve Qureshi, M. A. (2020). Impact of personality traits and university green entrepreneurial support on students' green entrepreneurial intentions: the moderating role of environmental values. *Journal of Applied Research in Higher Education*, 13(4), 1154-1180. doi: 10.1108/JARHE-05-2020-0130
- Seligman, M. E. (2002). Positive psychology, positive prevention, and positive therapy. *Handbook of positive psychology*, 2(2002), 3-12.
- Seligman, M., ve Csikszentmihalyi, M. (2000). Positive psychology: An introduction. *American Psychologist*, 55, 5–14.
- Singh, G. ve DeNoble, A. (2003). Views on self-employment and personality: an exploratory study. *Journal of Developmental Entrepreneurship*, 8(3), 265-281.
- Sözcan, Z., ve Yılmaz, T. (2019). Kişilik özelliklerinin girişimcilik eğilimi üzerine etkisi: Sakarya üniversitesi örneği. *Bilgi Sosyal Bilimler Dergisi*, 21(1), 78-107.
- Stajkovic, A. D., ve Luthans, F. (1998). Social cognitive theory and self-efficacy: Going beyond traditional motivational and behavioral approaches. *Organizational Dynamics*, 26, 62–74. doi: 10.1016/S0090-2616(98)90006-7
- Şahin, F., Karadağ, H., ve Tuncer, B. (2019). Big five personality traits, entrepreneurial self-efficacy and entrepreneurial intention: A configurational approach. *International Journal of Entrepreneurial Behavior & Research*, 25(6), 1188-1211. doi: 10.1108/IJEBr-07-2018-0466
- Taştemur, B. (2018). *Beş faktör kişilik özelliklerinin algılanan iş performansı üzerindeki etkisinde psikolojik sermayenin aracı rolü: Özel sektör çalışanları üzerine bir araştırma* (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Yıldız Teknik Üniversitesi, İstanbul.
- Ünsever, M. O., ve Çetinkaya, F. F. (2021). Kişilik Özellikleri İle İş Tatmini Arasındaki İlişkide Psikolojik Sermayenin Aracılık Etkisi: Kırşehir İlindeki Kamu Çalışanları Üzerine Bir Araştırma. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 13(3), 2653-2677.
- Yasir, N., Liren, A., Mehmood, N., ve Arfat, Y. (2019). Impact of personality traits on entrepreneurial intention and demographic factors as moderator. *International Journal of Entrepreneurship*, 23(1), 1-20.
- Yaşın, T. (2016). Kişilik özellikleri ve psikolojik sermayenin psikolojik iyi oluş, akış deneyimi, iş tatmini ve çalışan performansına etkisi (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Başkent Üniversitesi, Ankara.
- Yazgan İnanç, B. ve Yerlikaya, E. (2014) *Kişilik Kuramları*, (13. baskı), Ankara: Pegem Akademi.
- Yılmaz, E., ve Sünbül, A. M. (2009). Üniversite öğrencilerine yönelik girişimcilik ölçeğinin geliştirilmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21, 195-203.
- Yorulmaz, F., ve Yavan, Ö. (2018). Pozitif psikolojik sermayenin işveren marka oluşumu üzerindeki etkisi: Turizm sektörü örneği. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 22(2), 1007-1027.
- Youssef-Morgan, C. M. ve Luthans, F. (2015). Psychological capital and well-being, *Stress and Health Journal of the International Society for the Investigation of Stress*, 31(3), 180–188. doi: 10.1002/smi.2623
- YÖK. (2023). Öğrenim Düzeyine Göre Öğrenci Sayısı, <https://istatistik.yok.gov.tr/> (Erişim Tarihi: 02.02.2023).

- Yüceol, N. (2018). *Girişimcilik eğitimi alan kişilerin girişimci kişilik özellikleri ve girişimcilik eğilimi arasındaki ilişki üzerine bir araştırma* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Gelişim Üniversitesi.
- Yüksel, H., Cevher, E., ve Yüksel, M. (2015). Öğrencilerin girişimci kişilik özellikleri ile girişimcilik eğilimleri üzerine bir araştırma. *Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 5(1), 143-156.
- Zhao, J., Wei, G., Chen, K. H. ve Yien, J. M. (2020). Psychological capital and university students' entrepreneurial intention in China: mediation effect of entrepreneurial capitals. *Frontiers in Psychology*, 10, 2984. doi: 10.3389/fpsyg.2019.02984